

MAIJA-LEENA NISSLÄ

Miten toteuttaa prosessioppimista eri oppiaineissa lähtökohtana taidekasvatus? Tätä ovat pohtineet opetuksessaan ja lisensiaattityössään luokanopettajat Marja-Leena Bilund ja Sirpa Svahn-Kumpulainen. Taidekasvatuksesta lähtevä opetusmenetelmä valittiin vuoden parhaaksi.

■ Vuoden 2005 opetusmenetelmäksi valittiin taidekasvatus. Suomen messusäätiön myöntämä 5 000 euron palkinto luovutettiin menetelmälle Luokkahuoneesta taide-museoon – opettajan matka Helsingin messukeskuksessa Educa-näyttelyssä tammikuussa.

Opetusmenetelmän kehittäneet luokanopettajat Marja-Leena Bilund ja Sirpa Svahn-Kumpulainen työskentelevät Rantakylän yhtenäiskoulussa Mikkelissä. Opetusmenetelmää käsit-

televä lisensiaattityö tarkastettiin joulukuussa Jyväskylän yliopiston taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella.

– Bilund ja Svahn-Kumpulainen ovat luoneet toimivan taidekasvatuksesta lähtevän opetusmenetelmän, jota pystytään soveltamaan yhtenäisen perusopetuksen eri luokka-asteilla. Työllä on vankka teoreettinen tausta, ja opettajilla vahva pedagoginen näkemys työn tavoitteista. Opetusmenetelmän avulla luodaan oppimisympäristö, joka mahdollistaa lapsen aktiivisen, omakohtaisen tutkivan oppimisen. Menetelmä huomioi myös erilaiset oppijat ja oppimistyyli-
lit, palkinnon luovuttanut Suomen rehtoreiden puheenjohtaja **Jorma Lempiäinen** kiitti.

– Työn keskeinen osa on lisäksi verkostoituminen ympäröivään yhteiskuntaan yli hallintokuntien hyödyntäen eri osaajien ammattitaitoa. Palkittu työ rohkaisee muitakin opettajia etsimään vaihtoehtoisia opetus-
tapoja. Vuoden opetusmenetelmässä toteutuu moni tämän hetken ajan-

Pitsiliinat syntyvät uudelleen hiekkapitseinä

Taidekasvatus vie opin perille

kohtainen koulumaailmaa puhutteleva asia, Lempiäinen selvitti palkitsemisperusteita.

Postmodernia taidekasvatusta

Palkitun opetusmenetelmän lähtökohtia ovat Kolbin kokemuksellinen oppiminen, postmoderni taidekasvatus ja montessoripedagogiikka. Erityisvaikeuksista diagnoosin saaneet lapset sulautuvat joukkoon erilaisina oppijoina. Menetelmässä hyödynnetään tutkivaa oppimista, jossa lapsen uteliaisuus ja kokemukset toimivat oppimisen lähtökohtina.

Yksilö nähdään aktiivisena tiedon käsitteijänä ja uusi tieto rakentuu oppijassa itsessään. Kuvataiteellisen lähestymistavan tavoitteena on antaa valmiuksia ratkaista ongelmia omaan arvostelukykyyn luottaen ilman valmiita sääntöjä tai kaavoja.

– Elämme aikaa, jolle on tyypillistä kiinteiden identiteettien, valmiiden totuuksien, vakauden ja historiallisen jatkuvuuden katoaminen. Postmodernissa taidekasvatuksessa keskiössä ovat kieli, kulttuuri ja yhteiskunta, ei luovuus. Valtakoneistosta sivuun jäävät ryhmät on pidettävä tietoisesti esillä tässä ajassa. Jokaisen katsojan tarinat taideteoksista ovat postmodernin ajan välineitä vastaanottaa ja tulkita taidetta, Bilund sanoo.

– Lapsille ja nuorille postmoderni yhteiskunta on arkipäivää. He surffailevat netissä, tekstailevat kännyköillä ja chattailevat englanniksi. Miten on kouluelämän ja opettajien laita? Elävätkö he tässä ajassa? Mitkä valmiudet opettajilla on ohjata lasta tässä tiedon kaaoksessa? Kohdatavatko lapset ja opettajat, Svahn-Kumpulainen pohtii.

Uudenlainen lähestymistapa

Onko lukuaineissa menestyvä lapsi koulumaailman menestyjä? Miten käy niiden lasten, joilla lukeminen, kirjoittaminen ja kuunteleminen tuottavat vaikeuksia?

Bilund ja Svahn-Kumpulainen ovat työssään havainneet, että taidekasvatus mahdollistaa uudenlaisen lähestymistavan opiskeltaviin asioihin. ▶

MATTI RUTONEN

Sirpa Svahn-Kumpulaisen ja Marja-Leena Bilundin kuvataiteelliseen lähestymistavan tavoitteena on ongelmanratkaisu ilman valmiita kaavoja.

HANNU KURKUBAINEN

Educa-palkittujen opettajien oppilaiden Niina Kontisen, Niina Siitarin, Senni Pöyryn Saara Pulkkisen ja Iida Niroksen teoksia.

– Taidekasvatus antaa rajattomat mahdollisuudet prosessioppimiseen ja oikeuttaa ja mahdollistaa kokeilemisen ja etsimisen kaikissa oppiaineissa. Omassa työssämme taidekasvatus on väylä ohjata lasta tiedon ja itsenäisten valintojen poluille. Käyttämällä taidekasvatusta myös välineaineena on mahdollista suunnitella oppimisprosessi, jotka saavat lapsen sisäisen motivaation heräämään.

Pelkällä tiedolla ei Bilundin ja Svahn-

hin riittää sääntöjen noudattaminen.

– Liialliset säännöt ja rajoitukset estävät itsenäisen ajattelun ja vastuunottamisen. Olemmekin antaneet lapsille ehdotuksia ja välineitä sekä ohjanneet tekniikoissa.

Prosessioppimista eri oppiaineissa

Lisensiaattitutkimuksen tavoitteena on kuvata, minkälaisin menetelmin prosessioppimista toteutettiin eri oppiaineissa lähtökohtana taidekasvatus ja miten opetus oli mahdollista toteuttaa opetussuunnitelmalisesti.

– Opettajan pedagoginen ajattelu voidaan määrittellä kysymykseksi siitä, miten opettaja perustelee päätöksiään teorian avulla. Tutustumalla erilaisiin näkemyksiin taidekasvatuksesta ja opettamisesta olemme hakeneet tukea ja perusteita omalle tavallemme opettaa. Toimivat näkemykset olemme liittäneet opetukseemme ja tehneet siitä mahdollisimman rikkaan taidekasvatuksellisen kokonaisuuden.

Bilund ja Svahn-Kumpulainen kiittävät lisensiaattityönsä ohjaajaa **Marjatta Saarnivaaraa**, joka opetti, että opettajan oma kokemus on arvokas. Tutkimuksen tekeminen oli vahva työnohjauskokemus, joka edesauttoi jaksamista.

etenkin, jos on toisinajattelija työyhteisössä eikä opettajainhuoneesta turhaan puhuta sudenhuoneena. On tärkeää löytää työpari, jonka kanssa jakaa kokemuksiaan. Löysimme toisistamme voimavaran, joka auttaa uskomaan omaan tekemiseen ja oikeuteen toimia ja olla minä.

Rehtori ja hallinto kiittävät

Nyt kaksikko työskentelee Rantakylän yhteiskoulussa, jossa heillä on ollut tilaa tehdä työtään itsenäisesti. Rehtori **Pekka Ojanen** kehuu erityisesti sitä, että opetusmenetelmä on auttanut oppilaita, joilla on ollut vaikeuksia omassa työskentelyssään, sitoutumaan koulutyöhön ja tuomaan esille itsensä paremman puolen.

– Bilund ja Svahn-Kumpulainen ovat tehneet todella paljon töitä, ympärivuorokautisesti suorastaan. Heiltä on vaatinut rohkeutta ja sisäistä paloa poiketa perinteisestä opettamisen tavasta. Jatkossa toivon, että koulu pystyy tarjoamaan heille sellaiset puitteet, että työn tekeminen onnistuisi työajan puitteissa. Työyhteisön on lisäksi oltava suvaitsevainen ja tilaa antava.

– Tarkoitus on, että Bilund ja Svahn-Kumpulainen esittelevät työskentelytapansa koulun johdolle, johtoryhmälle ja

"Miksi taidekasvatusta ei nähdä laajemmin ihmisen kasvun välineenä? Miksi siitä saatuja ideoita ja kokemuksia ei sovelleta kaikessa oppimisessa?"

Kumpulaisen mukaan pysty varustautumaan uhkia vastaan, varsinkaan sellaisia, jotka syntyvät ihmisen sisäلتpäin. Taide antaa selviytymisen eväitä: keinon käsitellä asioita, joille ei ole järjellistä selitystä.

– Miksi taidekasvatusta ei nähdä laajemmin ihmisen kasvun välineenä? Miksi siitä saatuja ideoita ja kokemuksia ei sovelleta kaikessa oppimisessa? Lapset oppivat, että taiteissa ei ole kysymys yhdestä oikeasta ratkaisusta vaan siinä kannustetaan omiin ratkaisuihin. Oppiminen on innostava kokemus, kun lapset saavat olla kysymysten tekijöinä, ongelmien ratkaisijoina, tiedon etsijöinä ja luojina sekä tutkivina oppijoina. Lapset tarvitsevat mahdollisuuksia itse valita, suunnitella ja toteuttaa.

Bilund ja Svahn-Kumpulainen pitävät tärkeänä erilaisten tekniikoiden ja materiaalien hallintaa, jotta pystyy ilmaisemaan itseään ja ajatuksiaan niiden avulla. Taide antaa valmiuksia ratkaista ongelmia ilman valmiita sääntöjä tai kaavoja, omaan arvostelukykyyn luottaen. Luominen, ymmärtäminen ja päättelytaidot vaativat enemmänkin ponnisteluja kuin taidot, joi-

Tutkimuksen tekemistä helpotti opetusministeriön myöntämä 6 700 euron valtionavustus työpajatoiminnan käynnistämiseen Mikkelin taidemuseossa. Apuraha mahdollisti 32 vapaapäivän pitämisen, muutoin tutkimus tehtiin oman työn ohessa. Väitöskirjan tekemiselle on lupa, mutta rahoitus puuttuu.

Opetussuunnitelman puitteissa

Bilundin ja Svahn-Kumpulaisen yhteistyö alkoi, kun he 1990-luvun alussa päätyivät samaan kouluun Mikkeliin. Molemmat olivat tyytymättömiä opettajakeskeiseen tapaan lähestyä opetusta. Kumpikin oli myös tehnyt luokissaan erilaisia opetuskokeiluja.

Tutkimustyössä mukana olevat projektit toteutettiin niiden kuuden vuoden aikana, kun Bilund ja Svahn-Kumpulainen opettivat rinnakkaisluokissa. Ensimmäisen suuri projekti tehtiin 1998 yhteistyössä Mikkelin taidemuseon kanssa. Yksi tarkoitus oli osoittaa epäilijöille, että opetus oikeasti pohjaa opetussuunnitelmaan.

– Opettaja on yksin työnsä kanssa,

opettajakunnalle. Tavoitteena on nostaa menetelmästä helmiä kaikkeen opetukseen ja luoda verkosto koulun sisälle, koska tulokset ovat olleet niin hyviä, Ojanen kiittää.

Rehtori Ojanen kehuu myös Bilundin ja Svahn-Kumpulaisen laajaa kontaktikenttää, joka ulottuu rautakaupoista taidemuseoihin.

– He hyödyntävät paljon kierrätysmateriaaleja. Näin oppilas hahmottaa myös kulumusyhteiskuntaa, Ojanen sanoo.

Mikkelin perusopetusjohtaja **Seija Manninen** on erityisen iloinen työskentelyn poikkihallinnollisuudesta. Mukana on perusopetuksen lisäksi päivähoito, museotoimi ja vammaispalvelu.

– Bilundin ja Svahn-Kumpulaisen menetelmä on juuri sellaista luovuuteen kannustamista, jota tulevaisuus ja työelämä kaipaavat. He ovat osoittaneet, miten pitkän linjan kehittämistyö ja ennakkoluuloton asenne tuottavat tulosta. Erityisoppilaatkin saavat onnistumisen elämyksiä, mikä on todella positiivista.

Lisätietoja: www.simax.fi